Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS KENDELSE (Ottende Afdeling)

1. oktober 2013 *

»Fastsættelse af sagsomkostninger«

I sag C-521/09 P-DEP,

angående en påstand om fastsættelse af sagsomkostninger, som kan kræves erstattet i medfør af artikel 145 i Domstolens procesreglement, fremsat den 14. januar 2013,

Elf Aquitaine SA, Courbevoie (Frankrig), ved advokaterne E. Morgan de Rivery og E. Chassaing,

sagsøger,

mod

Europa-Kommissionen ved F. Ronkes Agerbeek og F. Castillo de la Torre, som befuldmægtigede, og med valgt adresse i Luxembourg,

sagsøgt,

har

DOMSTOLEN (Ottende Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, E. Jarašiūnas, og dommerne A. Ó Caoimh (refererende dommer) og C.G. Fernlund,

generaladvokat: P. Mengozzi

justitssekretær: A. Calot Escobar,

og efter at have hørt generaladvokaten,

afsagt følgende

Kendelse

1 Denne sag vedrører fastsættelse af omkostninger, som Elf Aquitaine SA (herefter »Elf Aquitaine«) har afholdt med henblik på sagens behandling ved førsteinstansen, som var grundlag for den appel, der gav anledning til dom af 29. september 2011, Elf Aquitaine mod Kommissionen (sag C-521/09 P, Sml. I, s. 8947).

* Processprog: fransk.

2 Elf Aquitaine nedlagde i appelsagen navnlig påstand om ophævelse af dom afsagt af De Europæiske Fællesskabers Ret i Første Instans den 30. september 2009, Elf Aquitaine mod Kommissionen (sag T-174/05, herefter »den appellerede dom«).

3 Domstolen ophævede ved dom af 29. september 2011, Elf Aquitaine mod Kommissionen, den appellerede dom, påkendte sagen og annullerede Kommissionens beslutning K(2004) 4876 endelig af 19. januar 2005 om en procedure i henhold til artikel 81 [EF] og EØS-aftalens artikel 53 (sag COMP/E-1/37.773 – MCES).

4 Da såvel Elf Aquitaine som Europa-Kommissionen tabte på visse punkter i forbindelse med appelsagen, besluttede Domstolen, at de hver skulle bære deres egne omkostninger, der var forbundet med appelsagen.

5 Hvad derimod angår omkostningerne i forbindelse med retsforhandlingerne ved førsteinstansen blev Kommissionen, der ikke havde fået medhold, pålagt at betale omkostningerne forbundet med den sag.

6 Da der ikke er indgået aftale mellem Elf Aquitaine og Kommissionen om de sagsomkostninger, der kan kræves erstattet i forbindelse med retsforhandlingerne ved førsteinstansen, har Elf Aquitaine anlagt denne sag.

Parternes argumentation

7 Elf Aquitaine har nedlagt påstand om fastsættelse af selskabets omkostninger forbundet med retsforhandlingerne ved førsteinstansen, som Kommissionen skal erstatte, til 255 620,45 EUR »uden afgifter«, heraf 251 097,99 EUR i advokatsalær og 4 522,46 EUR i udlæg og rejseomkostninger. Selskabet har i det væsentlige gjort gældende, at de beløb, der er gjort krav på, er blevet opgjort i overensstemmelse med de kriterier, der følger af Domstolens og Rettens praksis. Selskabet har i denne henseende navnlig fremhævet vanskelighederne i den sag, der gav anledning til dommen af 29. september 2011, Elf Aquitaine mod Kommissionen, betydningen heraf efter EU-retten, det udførte arbejdes omfang og den økonomiske interesse, som den sag havde for selskabet.

8 Kommissionen er af den opfattelse, at Elf Aquitaines påstand, som omfatter mere end 1 000 timers arbejde udført af 19 advokater, langt overstiger det, der kan anses for nødvendige omkostninger med henblik på sagens behandling ved førsteinstansen. Kommissionen har i denne henseende bestridt, at sagen var særligt vanskelig og af konkurrenceretlig eller økonomisk betydning for sagsøgeren. Hvad endvidere angår omfanget af det arbejde, der ligger bag det krævede salær, har Kommissionen anført, at de pågældende salærberegninger omfatter ydelser, som ikke var nødvendige med henblik på sagens behandling ved førsteinstansen. Da Kommissionen er af den opfattelse, at den gennemsnitlige timesats, der følger af Elf Aquitaines påstand, nemlig 244 EUR, er rimelig, har den anført, at de beløb, der skal erstattes i advokatsalær, skal fastsættes til 24 400 EUR, hvilket svarer til 100 arbejdstimer. Hvad angår udlæg og andre udgifter end advokatsalær er Kommissionen af den opfattelse, at det beløb, der skal erstattes i den forbindelse, skal begrænses til 2 000 EUR.

Domstolens bedømmelse

9 Det skal indledningsvis erindres, at artikel 137 i Domstolens procesreglement, som i medfør af samme reglements artikel 184, stk. 1, og artikel 87, stk. 1, i Rettens procesreglement finder anvendelse i appelsager, bestemmer, at »[d]er træffes afgørelse om sagsomkostninger ved den dom eller kendelse, hvormed sagens behandling ved Domstolen afsluttes«. I medfør af artikel 184, stk. 2, i Domstolens procesreglement træffer Domstolen, såfremt appellen tages til følge, og Domstolen selv endeligt afgør sagen, afgørelse om sagsomkostninger.

10 Den appellerede dom blev ophævet, og Domstolen påkendte sagen, hvorfor det skal fastslås, at det var dommen af 29. september 2011, Elf Aquitaine mod Kommissionen, som endeligt afgjorde førsteinstanssagen. Desuden foreligger der ikke længere nogen afgørelse fra Retten vedrørende de omkostninger, der blev afholdt for Retten som førsteinstans, da den appellerede dom blev ophævet i sin helhed.

11 Domstolen har i en sammenlignelig situation allerede udtalt, at den havde kompetence til at træffe afgørelse om en påstand om fastsættelse af bl.a. omkostninger i forbindelse med retsforhandlingerne ved Retten (jf. i denne retning kendelse af 3.9.2009, sag C-326/05 P-DEP, Industrias Químicas del Vallés mod Kommissionen, præmis 9 og 37).

12 Under disse omstændigheder og til forskel fra de påstande, der gav anledning til kendelse af 17. november 2005, Matratzen Concord mod KHIM (sag C-3/03 P-DEP, præmis 2 og 14), og af 11. januar 2008, CEF og CEF Holdings mod Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied og Technische Unie (forenede sager C-105/04 P-DEP og C-113/04 P-DEP, præmis 21 og 22), er den foreliggende påstand om fastsættelse af sagsomkostninger, selv om den vedrører omkostningerne for førsteinstansen, omfattet af Domstolens kompetence.

13 Det skal dermed erindres, at »nødvendige udgifter, som parterne har afholdt med henblik på sagens behandling, navnlig rejse- og opholdsudgifter og vederlag til befuldmægtigede, rådgivere eller advokater«, i henhold til artikel 144, litra b), i Domstolens procesreglement, som i medfør af samme reglements artikel 184, stk. 1, finder anvendelse i appelsager, og i øvrigt ligeledes i henhold til artikel 91, litra b), i Rettens procesreglement, anses for omkostninger, der kan kræves erstattet.

14 Det følger af denne artikel 144, litra b), at de sagsomkostninger, der kan kræves erstattet, er begrænset dels til dem, der har været afholdt med henblik på sagens behandling, dels dem, der har været nødvendige herfor (jf. i denne retning kendelse af 9.11.1995, sag C-89/85 DEP, Ahlström Osakeyhtiö m.fl. mod Kommissionen, præmis 14, og af 28.2.2013, sag C-465/09 P-DEP, Comunidad autónoma de La Rioja mod Diputación Foral de Vizcaya m.fl., præmis 22).

15 Ifølge fast retspraksis er Unionens retsinstanser ikke kompetente til at fastsætte de beløb, som parterne skal udrede i honorarer til deres egne advokater, hvorimod de kan fastsætte den del af disse beløb, der kan søges godtgjort hos den part, som idømmes sagens omkostninger (jf. bl.a. kendelse af 26.11.1985, sag 318/82, Leeuwarder Papierwarenfabriek mod Kommissionen, Sml. s. 3727, præmis 2, og af 7.6.2012, sag C-451/10 P-DEP, France Télévisions mod TF1, præmis 19). Følgelig skal Domstolen, når den træffer afgørelse om fastsættelse af sagsomkostninger, ikke tage hensyn til en national tarif for advokaters honorarer eller til en eventuel aftale herom mellem den pågældende part og dennes befuldmægtigede eller rådgivere (jf. bl.a. kendelsen i sagen Leeuwarder Papierwarenfabriek mod Kommissionen, præmis 2, og kendelse af 30.11.1994, sag C-294/90 DEP, British Aerospace mod Kommissionen, Sml. I, s. 5423, præmis 10).

16 Det fremgår ligeledes af fast retspraksis, at da der ikke i EU-retten findes bestemmelser om fastsættelse af tariffer eller nødvendig arbejdstid, er Unionens retsinstanser frit stillet ved deres vurdering af de foreliggende oplysninger, idet de dog skal tage hensyn til sagens genstand og karakter, dens betydning efter EU-retten og dens sværhedsgrad samt advokatens arbejdsbyrde i forbindelse med sagen og parternes økonomiske interesse i sagen (jf. bl.a. kendelse af 1.7.1981, forenede sager 241/78, 242/78 og 246/78-249/78, DGV m.fl. mod EØF, Sml. s. 1731, præmis 3, og af 16.5.2013, sag C-498/07 P-DEP, Deoleo mod Aceites del Sur-Coosur, præmis 20).

17 Det er i lyset af disse forhold, at de omkostninger, der kan kræves erstattet i denne sag, skal bedømmes.

18 Hvad for det første angår tvistens genstand og karakter skal det erindres, at der i denne sag ikke skal fastsættes omkostninger i forbindelse med appellen til Domstolen, men omkostningerne med henblik på sagens behandling ved førsteinstansen. Elf Aquitaines argumenter vedrørende retsforhandlingerne i appellen, som førte til dommen af 29. september 2011, Elf Aquitaine mod Kommissionen, er for så vidt uden betydning.

19 Selv om der for Retten ikke var rejst tvivl om de faktiske omstændigheder vedrørende den tilsidesættelse, som gav anledning til den i denne kendelses præmis 3 nævnte beslutning, således som Kommissionen har erindret om, følger det af den appellerede doms præmis 40 og 129-176, at retsforhandlingerne ved førsteinstansen, ud over flere retlige spørgsmål, omfattede det faktuelle spørgsmål, om den række indicier, som sagsøgeren fremlagde efter Kommissionens klagepunktmeddelelse, dokumenterede, at sagsøgerens datterselskab, tidligere benævnt Elf Atochem SA, derefter Atofina SA og på tidspunktet for den appel, som gav anledning til dommen af 29. september 2011, Elf Aquitaine mod Kommissionen, Arkema SA, handlede selvstændigt på markedet.

20 Hvad for det andet angår tvistens betydning efter EU-retten og de pågældende vanskeligheder fremgår det af den nævnte dom, at der ved førsteinstansen blev rejse flere retlige spørgsmål, som ikke var ukomplicerede, og som havde en vis betydning for den rette forståelse og den korrekte anvendelse af Unionens konkurrenceret. Det skal i denne henseende anføres, at visse af de rejste EU-retlige spørgsmål – i modsætning til det, som Kommissionen har ladet forstå – vedrørende den afkræftelige formodning om, at et moderselskab, som ejer 100% af kapitalen i et datterselskab, faktisk udøver en bestemmende indflydelse på dette, endnu ikke var blevet klart behandlet på det tidspunkt, hvor retsforhandlingerne for Retten fandt sted, dvs. inden afsigelsen af navnlig dom af 10. september 2009, Akzo Nobel m.fl. mod Kommissionen (sag C-97/08 P, Sml. I, s. 8237).

21 Hvad for det tredje angår de økonomiske interesser, som tvisten repræsenterede for parterne, skal det – i modsætning til det, Kommissionen har gjort gældende -- antages, at tvisten, som vedrørte 45 mio. EUR, havde en i hvert fald ikke ubetydelig økonomisk interesse for sagsøgeren.

22 Hvad for det fjerde angår omfanget af den udførte arbejde fremgår det af fast retspraksis, at betaling af flere advokater kan anses for omfattet af begrebet »nødvendige udgifter« i artikel 144, litra b), i Domstolens procesreglement i henhold til hver sags særegenheder, hvorunder først og fremmest hører sagens kompleksitet (jf. i denne retning bl.a. kendelse af 15.3.1994, sag C-107/91 DEP, ENU mod Kommissionen, præmis 22, og kendelsen i sagen Deoleo mod Aceites del Sur-Coosur, præmis 27). Ved fastsættelsen af de omkostninger, der kan kræves erstattet, skal der således navnlig tages hensyn til det antal arbejdstimer, som kan forekomme objektivt nødvendige med henblik på sagens behandling, uafhængigt af det antal af advokater, som de præsterede ydelser kunne fordeles mellem (jf. i denne retning bl.a. kendelsen i sagen CEF og CEF Holdings mod Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied og Technische Unie, præmis 42, i sagen France Télévisions mod TF1, præmis 28, og i sagen Deoleo mod Aceites del Sur-Coosur, præmis 28).

23 Det skal i denne henseende, henset til den i præmis 14 og 15 i denne kendelse nævnte retspraksis, anføres, at en del af de ca. 1 000 arbejdstimer, som de 19 advokater har udført, ikke forekommer at have været nødvendige med henblik på sagens behandling i den i artikel 144, litra b), i Domstolens procesreglement omhandlede forstand. Det fremgår nemlig f.eks. af de salærberegninger, som Elf Aquitaine har vedlagt stævningen, at dette salær bl.a. vedrører meget omfattende undersøgelser af selskabsret eller miljøret, som var af begrænset nytte med henblik på sagens behandling, henset til, at »virksomhedsbegrebet« er fastslået i Unionens konkurrenceret.

24 Endelig skal det erindres, idet sagsøgeren i påstanden om fastsættelse af sagsomkostninger har udtrykt salæret til selskabets advokat »uden afgifter«, at dette selskab som et kommercielt selskab er underlagt merværdiomsætningsafgift, og at det derfor har ret til at få refunderet de afgifter, der er afholdt i forbindelse med betaling af salæret, hvorfor der ikke skal tages hensyn til disse beløb ved beregningen

af de omkostninger, der kan kræves erstattet (jf. i denne retning bl.a. kendelse af 16.12.1999, sag C-137/92 P-DEP, Hüls mod Kommissionen, præmis 20, og af 10.7.2012, sag C-191/11 P-DEP, Norma Lebensmittelfilialbetrieb mod Yorma's, præmis 24, samt kendelsen i sagen Deoleo mod Aceites del Sur-Coosur, præmis 32).

25 På baggrund af ovenstående betragtninger og undersøgelsen af de dokumenter, som sagsøgeren har fremlagt, er det Domstolens opfattelse, at det er passende at fastsætte det advokatsalær, der kan kræves erstattet i medfør af artikel 144 i Domstolens procesreglement, til 90 000 EUR.

26 For så vidt angår udlæg og rejseomkostninger er det tilstrækkeligt at fastslå, at det ikke er godtgjort, at en del af de udlæg og rejseomkostninger, som er genstand for denne påstand, var nødvendige med henblik på sagens behandling, idet der mangler yderligere præciseringer af påstanden om fastsættelse af sagsomkostninger.

27 Beløbet til udlæg og andre udgifter end advokatsalær skal dermed fastsættes til 3 000 EUR.

28 Det følger af ovenstående betragtninger, at det vil være rimeligt at fastsætte de omkostninger, der kan kræves erstattet i medfør af retsforhandlingerne ved førsteinstansen, til et samlet beløb på 93 000 EUR.

På grundlag af disse præmisser bestemmer Domstolen (Ottende Afdeling):

De samlede omkostninger, som Europa-Kommissionen skal erstatte Elf Aquitaine SA i medfør af dom af 29. september 2011, sag C-521/09 P, Elf Aquitaine mod Kommissionen, fastsættes til 93 000 EUR.

Underskrifter